

2021

Ako nakupovať ekologické čistiace prostriedky?

Operačný program
**Efektívna
verejná správa**

Európska únia
Európsky sociálny fond

Tento projekt je financovaný z Európskeho sociálneho fondu.

Obsah

Zoznam skratiek.....	2
CPV kódy pre produktovú skupinu čistiace prostriedky a upratovacie služby:	3
Úvod	4
PodĎakovanie	6
1. Ako nakupovať čistiace prostriedky ekologicky?.....	7
1.1. Ako začať ?	7
1.2. Rozdiel medzi čistiacim a dezinfekčným prostriedkom	8
1.3. Nákup ekologických čistiacich prostriedkov.....	11
1.4. Zoznámte sa s eko-značkami	12
1.5. Ekologické čistiace prostriedky a príslušenstvo ekologicky šetrnejší spôsob upratovania	15
2. Proces nákupu	18
2.1. Komunikácia s trhom.....	19
2.2. Voľba postupu	20
2.3. Uplatnenie zelených aspektov pri zákazkách.....	22
2.3.1 Infografika možnosti uplatnenia zelených aspektov	22
2.3.2 Zelený aspekt v podmienkach účasti.....	23
2.3.3 Zelený aspekt pri opise predmetu zákazky.....	24
2.3.4 Zelený aspekt pri kritériách na vyhodnotenie ponúk	28
2.3.5 Zelený aspekt v rámci zmluvných podmienok.....	31
2.4. Vyhodnotenie a návrhy na zlepšenie	33
3. Príklady dobrej praxe.....	35
Zdroje a užitočné odkazy	38

Zoznam skratiek

ÚVO	-	Úrad pre verejné obstarávanie
VO	-	Verejné obstarávanie
ZVO	-	Zákon č. 343/2015 Z.z. o verejnom obstarávaní v znení neskorších predpisov
PTK	-	Prípravné trhové konzultácie
GPP	-	Green Public Procurement (Zelené verejné obstarávanie)
LCA	-	Life cycle assessment (metóda environmentálneho manažmentu – životný cyklus výrobku)
LCC	-	Life cycle costing (metóda ekonomickej analýzy)
TCO	-	Total cost of ownership (metóda hodnotenia nákladových variantov)
MŽP SR	-	Ministerstvo životného prostredia
SAŽP	-	Slovenská agentúra životného prostredia
Vyhlasovateľ súťaže	-	Verejný obstarávateľ / dotované osoby / obstarávateľ

CPV kódy pre produktovú skupinu čistiace prostriedky a upratovacie služby:

Produktová skupina čistiace prostriedky a upratovacie služby (ČPaUS)	CPV kód
Mydlo	33711900-6
Čistiace prostriedky na ruky	33741100-7
Kuchynské utierky	39514200-0
Čistiace a leštiace výrobky	39800000-0
Čistiace výrobky	39830000-9
Saponáty	39831200-8
Saponáty na umývanie riadu	39831210-1
Čistiace prostriedky na podlahu	39831300-9
Čistiace prostriedky na toalety	39831600-2
Čistiace prostriedky na riad	39832000-3
Čistiaci prášok na riad	39832100-4
Čistiace a sanitárne služby*	90900000-6
Upratovacie služby	90910000-9
Čistenie (upratovanie) budov	90911200-8
Čistenie (upratovanie) kancelárii	90919200-4
Umývanie okien	90911300-9
Sanitárne služby v zariadeniach*	90920000-2
Pranie a chemické čistenie	98310000-9

**V rámci produktov Čistiace a sanitárne služby (CPV kód 90900000-6) a Sanitárne služby v zariadeniach (CPV kód 90920000-2) budú tieto služby realizované výlučne prostredníctvom čistiacich prostriedkov, nie prostredníctvom dezinfekčných prostriedkov v zmysle nariadenia č. 528/2012.*

Úvod

Čoraz častejšie sa stretávame s negatívnymi dôsledkami zmeny klímy, ktorá ovplyvňuje počasie už aj na našom území, či už sú to dlhotrvajúce suchá, veľké teplotné výkyvy oproti dlhodobému stavu meraní, alebo náhle zmeny počasia. Jednou z príčin týchto javov je enormná spotreba nerastných surovín spojená s vysokou spotrebou energie a konzumným spôsobom nášho života. Je na každom z nás, aby sme sa snažili tento stav zmeniť k lepšiemu. Podľa nášho názoru verejný sektor má príležitosť podporovať udržateľný rozvoj zodpovedným rozhodovaním o nákupe a zároveň má byť vzorom aj pre ostatných. Myslíme si, že zohľadnenie environmentálnych aspektov vo verejnom obstarávaní čistiacich prostriedkov a upratovacích služieb má veľký ekologický potenciál práve v súvislosti so znižovaním negatívnych dopadov na životné prostredie

Táto metodická príručka má za cieľ zrozumiteľným spôsobom priblížiť verejnému obstarávateľovi proces verejného obstarávania pri produktovej skupine čistiace prostriedky a upratovacie služby a nadväzuje na metodiku, ktorú spoločne pripravili Ministerstvo životného prostredia SR, Slovenská agentúra životného prostredia a Úrad pre verejné obstarávanie pod názvom „[Environmentálne charakteristiky pre zelené verejné obstarávanie – Čistiace prostriedky a upratovacie služby](#)“. Pred samotnou tvorbou a vypracovaním tohto dokumentu bolo potrebné najskôr zistiť aktuálnu situáciu, a to tak na strane vyhlasovateľov súťaží, ako aj na strane potenciálnych dodávateľov. Z tohto dôvodu sme preskúmali 1262 doručených oznámení o vyhlásení verejného obstarávania / výziev na predkladanie ponúk vo verejnom obstarávaní za obdobie od 18. 7. 2017 – 31. 1. 2021, ktoré boli vyhlasovateľmi súťaží označené ako zelené verejné obstarávanie. Bolo identifikovaných 19 oznámení, v ktorých bolo vyhlasovateľmi uvedené, že sa týkajú produktovej skupiny *Čistiace prostriedky a upratovacie služby*. Po preskúmaní dokumentácie prislúchajúcej k uvedeným oznámeniam sme zistili, že nie všetky verejné obstarávania naplnili definíciu zeleného verejného obstarávania pre čistiace prostriedky a upratovacie služby. Otvorili sme preto komunikáciu s trhom v snahe získať skutočnú predstavu o aktuálnej situácii na našom slovenskom trhu s čistiacimi prostriedkami. Na základe všetkých získaných vedomostí a informácií sme následne dokument rozčlenili na tri časti. V prvej časti sú vysvetlené základné pojmy a spôsoby, ako aplikovať environmentálny aspekt pri tejto produktovej skupine. Súčasne je táto časť doplnená o najčastejšie používané environmentálne značky. Druhá časť sa zameriava na samotný proces verejného obstarávania, pričom bližšie vymedzuje tie inštitúty zákona o verejnom obstarávaní, pri ktorých je možné aplikovať environmentálny aspekt. Pre lepšiu názornú predstavu, ako nakupovať ekologicky v produktovej skupine čistiace prostriedky a upratovacie služby, sme sa rozhodli v poslednej časti priblížiť takýto nákup na dvoch

príkladoch dobrej praxe. Prvý príklad sa zameriava na ekologický nákup čistiacich prostriedkov v belgickom meste Gent a druhý sa zameriava na obstaranie upratovacích služieb českým Ministerstvom práce a sociálnych vecí.

Cieľom predkladaného dokumentu je poskytnúť vyhlasovateľom súťaží návod ako ekologicky nakupovať čistiace prostriedky a upratovacie služby. Zároveň veríme, že tento dokument poslúži aj ako inšpirácia pre tých, ktorých nákupy síce nepodliehajú ustanoveniam zákona o verejnom obstarávaní, ale majú záujem prispieť k ochrane životného prostredia na Slovensku.

Pod'akovanie

Úrad pre verejné obstarávanie, ako ústredný orgán štátnej správy plní viacero funkcií, pričom jednou z jeho najdôležitejších je ochrana verejných peňazí. K tomu je potrebný nielen adekvátny zákon o verejnom obstarávaní, ktorý mu to umožní, ale predovšetkým odborný tím, ktorý vďaka svojej neustálej profesionalizácii bude schopný zabezpečovať vzdelávanie odbornej verejnosti v oblasti verejného obstarávania.

Národný projekt Zvyšovanie efektívnosti v oblasti verejného obstarávania na Slovensku, ktorý je podporený z Európskeho sociálneho fondu je taktiež dôkazom toho, že ÚVO vyvíja neustálu iniciatívu zdokonaľovať svoju činnosť a pomáhať odbornej verejnosti lepšie sa orientovať v problematike verejného obstarávania.

V súvislosti s realizáciou projektových aktivít v rámci prípravy tejto metodiky by sa týmto ÚVO chcel poďakovať riadiacemu orgánu Operačného programu Efektívna verejná správa za možnosť realizovať národný projekt Zvyšovanie efektívnosti v oblasti verejného obstarávania na Slovensku.

1. Ako nakupovať čistiace prostriedky ekologicky?

1.1. Ako začať ?

Predtým, ako začnete premýšľať o tom, či je možné na Vašu zákazku aplikovať proces „zeleného“ verejného obstarávania, je vhodné uviesť a vysvetliť si, čo je vlastne týmto pojmom myslené. Definíciou zeleného verejného obstarávania, tak ako ho chápe Európska komisia, je:

„Zelené verejné obstarávanie je proces, ktorým sa verejní obstarávatelia a obstarávatelia snažia obstaráť tovary, služby a stavebné práce so zníženým negatívnym vplyvom na životné prostredie v jeho celom životnom cykle v porovnaní s tovarmi, službami a stavebnými prácami s rovnakou primárnou funkciou. Verejné obstarávanie takouto priateľskou cestou k životnému prostrediu vyžaduje snahu nepozerať sa len na krátkodobé ciele, ale zvažovať aj dlhodobé dopady každého obstarávaného predmetu zákazky na životné prostredie.“

Z uvedenej definície vyplýva, že pri nákupe tovarov, služieb a stavebných prác v rámci zeleného verejného obstarávania je nutné dbať na ich **znížený negatívny vplyv na životné prostredie a uprednostňovať dlhodobé dopady produktu na životné prostredie.**

V rámci lepšieho pochopenia danej problematiky by sme si pomohli definíciou ekologických upratovacích služieb, ktorú vypracovala Sieť ekologických poradní v spolupráci s Českou asociáciou upratovania a čistenia (CAC), ktorá znie, cit.: **„Ekologicky šetrnejší spôsob upratovacích služieb je taký, pri ktorom z dôvodu zníženia negatívnych dopadov na životné prostredie a zdravie upratovacieho personálu a osôb pracujúcich v upratovaných priestoroch bolo minimalizované použitie chemických a dezinfekčných prostriedkov na mieru nevyhnutnú pre splnenie hygienických štandardov a je maximalizovaný dôraz na využitie pôsobenia teploty, mechanického pôsobenia a doby pôsobenia.“**¹

Ak sa rozhodnete pre ekologický spôsob výkonu upratovacích služieb, tak sa skúste zamyslieť nad tým, či môžete zohľadniť niektorý z uvedených aspektov:

➤ **Prevenia pred znečistením:**

Skúste sa zamyslieť nad tým, či by bolo možné vo vašej organizácii využívať opatrenia brániace znečisťovaniu (napr. umiestnením rohoží a čistiace zóny na frekventovaných miestach pri vchodoch do budov, pri nápojových/občerstvovacích automatoch,

¹ Zdroj: Zajištění ekologického úklidu v objektech MPSV, s.4
https://sovz.cz/wp-content/uploads/2017/06/sovz_case_studies_mpsv_uklid_170626.pdf

vchodoch na WC a pod.), ktoré by mohli znížiť frekvenciu upratovacích služieb a množstva potrebných čistiacich prostriedkov;

➤ **Zníženie počtu používaných čistiacich prostriedkov:**

V rámci znižovania negatívnych dopadov na životné prostredie sa skúste zamyslieť nad tým, či nie je možné namiesto niekoľkých čistiacich prostriedkov používať jeden/dva univerzálnejšie;

➤ **Zníženie negatívneho vplyvu na životné prostredie:**

V tomto prípade je nutné upriamiť pozornosť na zloženie čistiacich prostriedkov. Medzi chemické látky, ktorých používanie v čistiacich prostriedkoch je obmedzené alebo zakázané, patrí fosfor, prchavé organické zlúčeniny, množstvo vonných prísad, reaktívne zlúčeniny chlóru, alkylfenol etoxyláty (APEO), triklozán, nanostriebro, látky uvoľňujúce formaldehyd, mikroplasty, konzervačné látky, farby a alergénne látky, ktoré sú obzvlášť toxické pre životné prostredie;

➤ **Zníženie spotreby energie a vody pri používaní čistiacich prostriedkov:**

Pouvažujte nad používaním energeticky účinných elektrických čistiacich zariadení a zároveň dbajte na správne dávkovanie čistiacich prostriedkov v zmysle pokynov výrobcu/dodávateľa;

➤ **Zníženie produkcie odpadu:**

V tomto prípade sa skúste zamerať na používanie trvácneho a opätovne použiteľného čistiaceho príslušenstva a snažte sa minimalizovať používanie spotrebných materiálov určených na jedno použitie. Dbajte na minimalizáciu a recyklovateľnosť obalov čistiacich prostriedkov, prípadne uprednostňujte väčšie balenia.

V ďalších častiach dokumentu si priblížime, akým spôsobom je možné aplikovať tieto odporúčania nielen v procese verejného obstarávania, ale aj v prípadoch, ktoré nespádajú do pôsobnosti ZVO.

1.2. Rozdiel medzi čistiacim a dezinfekčným prostriedkom

Produktová skupina čistiace prostriedky a upratovacie služby zahŕňa charakteristiky zohľadňujúce environmentálne hľadisko pre:

1. **bežné profesionálne upratovacie služby** šetrné k životnému prostrediu vykonávané vo vnútorných priestoroch, v ktorých sa nachádzajú kancelárie, sanitárne zariadenia (ako sú toalety a výlevky) a iné verejne prístupné priestory;
2. **čistenie sklenených povrchov**, ktoré možno dosiahnuť bez použitia špeciálneho vybavenia alebo strojov;

3. **čistiace prostriedky, textilné čistiace príslušenstvo** (napr. utierky, prachovky, násady na mop) a iné výrobky často dodávané spoločnosťami poskytujúcimi upratovacie služby.

Pod pojmom „**bežné**“ je potrebné rozumieť profesionálne upratovacie služby, ktoré sa poskytujú najmenej raz mesačne, s výnimkou čistenia sklenených povrchov, ktoré sa považuje za bežné aj vtedy, pokiaľ sú vykonávané menej často (napr. najmenej raz za 3 mesiace).

Z dôvodu častého zamieňania pojmov čistiace prostriedky (detergenty) a dezinfekčné prostriedky (biocídne výrobky), považujeme za dôležité ozrejmiť právny aj vecný rozdiel medzi týmito produktami.

Detergenty (čistiace prostriedky) sa používajú na čistenie a pranie, sú špecifickou skupinou chemikálií, ktorých uvádzanie na trh je regulované špeciálnymi požiadavkami z toho dôvodu, že **do kontaktu** s nimi **prichádza bežná populácia**, sú **používané celoplošne** a bez zvláštnej úpravy sa **vypúšťajú do kanalizácie**. Práve z dôvodu kontaktu bežnej populácie s detergentmi musia byť požiadavky na ochranu ich používateľov prísnejšie ako pri iných chemikáliách, pri ktorých sa predpokladá, že s nimi budú manipulovať odborne spôsobilí pracovníci, ktorí boli na takúto prácu vyškolení. V záujme ochrany spotrebiteľov kladie nariadenie o detergentoch špeciálne doplnkové požiadavky na označenie detergentov, pretože ich súčasťou môžu byť aj látky, ktoré majú nepriaznivý vplyv na zdravie. Môžu to byť napr. senzibilizujúce látky, ktoré môžu vyvolať alergickú reakciu kože.

Ďalším z dôvodov prísnejších požiadaviek v prípade detergentov je skutočnosť, že po ich použití sa cez kanalizáciu dostávajú do vodnej zložky životného prostredia. Povrchovo aktívne látky, ktoré bývajú súčasťou detergentov, môžu ovplyvňovať kvalitu životného prostredia alebo poškodzovať proces biologického čistenia v čističkách odpadových vôd. Preto je dôležité, aby vo vodnom prostredí zotrvali čo najkratšie a rozložili sa na neškodné látky. To je dôvodom požiadavky na **biologickú odbúrateľnosť**, ktorá musí byť u povrchovo aktívnych látok testovaná a musí dosahovať predpísané hodnoty. Povrchovo aktívne látky, ktoré nie sú biologicky ľahko odbúrateľné, nesmú byť súčasťou detergentov.²

² Zdroj: <https://www.economy.gov.sk/obchod/centrum-pre-chemicke-latky-a-pripravky/chemikalie-1/detergenty/uvod>

Biocídne výrobky (napr. **dezinfekčné prostriedky** používané aj v boji proti pandémie COVID-19) sú potrebné na ochranu proti organizmom škodlivým **zdraviu ľudí alebo zvierat**, alebo slúžia na ochranu proti organizmom, ktoré zapríčiňujú poškodenie prírodných alebo vyrobených materiálov. Biocídne výrobky však môžu, vzhľadom na svoje vnútorné vlastnosti a s nimi súvisiaci spôsob použitia, predstavovať **riziko pre ľudí, zvieratá alebo životné prostredie**. Pri biocídnych výrobkoch nie je možné na ich zloženie aplikovať „zelený aspekt“ , nakoľko by to malo vplyv na ich účinnosť, avšak je možné sa napríklad zamerať na ekologickosť ich obalu, spôsob dodania alebo správne dávkovanie.

Biocídnymi výrobkami (napr. **dezinfekčné prostriedky**) sú:

- **látky alebo zmesi vo forme**, v akej sa dodávajú používateľovi, pozostávajú z jednej alebo viacerých účinných látok, obsahujú takéto látky, alebo ich vytvárajú a **sú určené na ničenie, odpudzovanie a zneškodňovanie** škodlivých organizmov, zabránenie ich škodlivému účinku alebo ochranu proti akémukoľvek škodlivému organizmu akýmkoľvek spôsobom, ktorý nie je len fyzikálnym alebo mechanickým pôsobením,
- **látky alebo zmesi vyrobené** z látok alebo zmesí, na ktoré ako také sa nevzťahujú údaje uvedené v odseku vyššie (prvá odrážka), ale sú určené na ničenie, odpudzovanie a zneškodňovanie škodlivých organizmov, zabránenie ich škodlivému účinku alebo ochranu proti akémukoľvek škodlivému organizmu akýmkoľvek spôsobom, ktorý nie je len fyzikálnym alebo mechanickým pôsobením.

Upozorňujeme, že táto metodická príručka sa netýka používania biocídnych výrobkov a činností, ktoré by súviseli s ich používaním. Nevzťahuje sa na dezinfekčné a sanitárne činnosti, ako aj upratovacie činnosti, ktoré zahŕňajú použitie biocídnych výrobkov spadajúcich do rozsahu pôsobnosti nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 528/2012 o sprístupňovaní biocídnych výrobkov na trhu a ich používaní a na upratovacie (čistiace) činnosti na miestach výroby.

Cieľom tohto dokumentu je nastavenie procesu verejného obstarávania v oblasti detergentov (čistiacich prostriedkov) a upratovacích služieb s dôrazom na minimalizovanie negatívnych dopadov na životné prostredie.

1.3. Nákup ekologických čistiacich prostriedkov

Vo verejných obstarávaníach na Slovensku sú ročne vynakladané značné finančné prostriedky (podľa posledných analýz priemerne až 5 miliárd Eur, cca 6% HDP). Tento objem peňazí nás určitým spôsobom zaväzuje nielen k bežnému nákupu smerovanému k dosiahnutiu ekonomických cieľov, ale zaväzuje nás nakupovať spoločensky zodpovedne, tzn. myslieť na uplatňovanie sociálnych a environmentálnych či inovatívnych aspektov vo verejných obstarávaníach. Zavedenie ekologických požiadaviek do našich verejných obstarávaní môže vzhľadom na objem finančných prostriedkov pozitívne ovplyvniť štruktúru trhu a znížiť negatívne dopady „nezelených produktov a služieb“ na životné prostredie a zdravie ľudí. Preto je dôležité pri produktovej skupine *čistiace prostriedky* prejsť od bežného verejného obstarávania k „zelenému verejnému obstarávaniu“ (GPP).

Pri nákupe ekologických čistiacich prostriedkov pre bežnú prevádzku by mali vyhlasovatelia súťaží zohľadniť viaceré špecifické požiadavky. Tieto požiadavky sú rozdelené na:

- **povinné požiadavky**, ktoré sú zakotvené v platnej legislatíve pre zdravotne nezávadné čistiace prostriedky. Tieto požiadavky však nespádajú do kategórie zelené verejné obstarávanie. Ide o legislatívne požiadavky zakotvené v [zákone č. 163/2001 Z.z. o chemických látkach a chemických prípravkoch](#), v ktorom sú definované pravidlá pre výrobcov, dodávateľov a podnikateľov hovoriace o tom, že nemôžu na trh dovážať čistiace prostriedky obsahujúce povrchovo aktívne látky, ktorých biologická odbúrateľnosť je taká, že ich použitím sa môže poškodiť alebo znečistiť životné prostredie.
- **minimálne požiadavky** pre zelené verejné obstarávanie (národná metodika [„Environmentálne charakteristiky pre zelené verejné obstarávanie – Čistiace prostriedky a upratovacie služby \(interiérové\)“](#), príp. v európskych dokumentoch [„Kritériá zeleného verejného obstarávania EÚ pre interiérové upratovacie služby“](#) a [Úradný vestník EÚ³](#)), kde sú uvedené minimálne environmentálne charakteristiky, ktoré by mali čistiace prostriedky spĺňať, aby mohli byť označené ako šetrné k životnému prostrediu;
- **maximálne požiadavky** pre zelené verejné obstarávanie, pri ktorých je možné preukázať najvyššiu úroveň ochrany k životnému prostrediu (napr. v prípade ekologických značiek pri tejto produktovej skupine).

³ Rozhodnutie Komisie (EÚ) 2017 z 23. júna 2017, ktorým sa stanovujú kritériá udeľovania environmentálnej značky EÚ čistiacim prostriedkom na tvrdé povrchy (oznámené pod číslom C(2017)4241)

V prípade, ak má vyhlasovateľ súťaže zámer ako podmienku účasti stanoviť maximálne požiadavky, **odporúčame mu najskôr si preveriť, čo trh v tejto produktovej skupine ponúka** a koľko produktov dostupných na trhu disponuje maximálnymi požiadavkami pre zelené verejné obstarávanie (napr. koľko produktov na trhu je certifikovaných konkrétnou eko-značkou) tak, aby nedochádzalo k diskriminácii hospodárskych subjektov a bola zabezpečená čo najširšia hospodárska súťaž.

1.4. Zoznámte sa s eko-značkami

Nákupom čistiacich prostriedkov označených eko-značkou získame produkt, ktorý plní prísne environmentálne požiadavky. Tieto produkty sa vyznačujú **zniženým negatívnym účinkom na vodné organizmy, obmedzeným množstvom** alebo **úplným vylúčením** niektorých **nebezpečných chemických látok, biologickou odbúrateľnosťou**, plnením požiadaviek na **minimalizáciu a recyklovateľnosť obalu** a plnením povinnosti poskytovať **presné informácie** spotrebiteľom **o dávkovaní a správnom používaní** čistiacich prostriedkov. Navyše kvalita a účinnosť všetkých čistiacich prostriedkov ocenených eko-značkou je porovnateľná s bežnými výrobkami tohto druhu, majú primeranú čistiacu účinnosť pri najnižšej teplote a zároveň pri dodržiavaní odporúčaného dávkovania výrobcom a správnom používaní je možné dosiahnuť maximálnu účinnosť ekologického čistiaceho prostriedku, minimalizáciu produkcie odpadu a zníženie spotreby vody a energie.

Plnenie požiadaviek je garantované a overované **nezávislými organizáciami**, ktoré certifikátom a udelením značky potvrdzujú oprávnenosť používania eko-značky na čistiacich produktoch.

Každá eko-značka je udeľovaná pre určitú skupinu výrobkov, tzv. produktovú kategóriu.

Pokiaľ sa vyhlasovateľ súťaže rozhodne v podmienkach účasti, v technickej špecifikácii opisu predmetu zákazky, prípadne v kritériách na vyhodnotenie ponúk požadovať výrobky a produkty, ktoré sú označené environmentálnou značkou, alebo ktoré majú charakteristiku zodpovedajúcu eko-značke, odporúčame, aby vyhlasovateľ súťaže po **preverení si možností trhu v tejto produktovej skupine** požadoval od dodávateľov (uchádzačov) eko-značku typu environmentálne šetrný výrobok alebo eko-značku EÚ. Dodávateľ (uchádzač) môže predložiť aj inú značku, pričom jeho tvrdenie, že ním predložená eko-značka je charakteristikou ekvivalentná vyhlasovateľom súťaže požadovanej eko-značke, bude musieť vyhlasovateľ súťaže overiť (a uchádzač dokázať) porovnaním jednotlivých kritérií charakterizujúcich predkladanú eko-značku s kritériami eko-značky požadovanej v predmete svojej zákazky

a v dokumentoch k danému verejnému obstarávaniu. Toto porovnávanie môže byť časovo náročnejšie a môže vyžadovať konzultácie s odborníkmi pre danú produktovú kategóriu.

Vždy je preto dôležité si v čase overiť možnosti a dostupnosť obstarávanej komodity na trhu, napr. aj využitím inštitútu prípravných trhových konzultácií (PTK).

Existujú 3 typy environmentálneho označovania výrobkov:

Environmentálna značka (typ I):

Environmentálna značka EÚ (napr. európska značka EU Ecolabel) pre čistiace prostriedky na tvrdé povrchy⁴ alebo iná príslušná environmentálna značka typu I podľa normy EN ISO 14024, ktorá označuje výrobky a služby, ktoré majú nižší negatívny dopad na životné prostredie ako výrobky s nimi porovnateľné. Touto značkou môžu byť označené len výrobky, ktoré spĺňajú vopred stanovené environmentálne kritériá v rámci danej produktovej skupiny, resp. kategórie výrobku a ktoré **sú nezávisle overené treťou stranou**. Značky spadajúce do tejto kategórie **musia byť úradne uznané v členských štátoch EÚ** na vnútroštátnej alebo regionálnej úrovni.

Environmentálna značka (typ II)

Je definovaná ako značka, ktorá poukazuje na environmentálny aspekt výrobku, časti výrobku alebo jeho obalu (napr. biologicky odbúrateľný, recyklovateľný, apod.). Toto označenie výrobku je vydané výrobcom **bez overenia alebo certifikácie treťou stranou**, avšak podmienkou je, že **musí byť verejne overiteľná** tzv. druhou stranou. Podpora pravdivosti tvrdenia overením treťou stranou v tomto prípade nie je vylúčená.

Environmentálne vyhlásenie o produkte (EPD - Environmental Product Declaration) (typ III):

Poskytuje kvantitatívne informácie o vplyve daného produktu na životné prostredie, a to v celom jeho životnom cykle - tzn. od ťažby surovín až po jeho odstránenie či recykláciu. Základom je teda uplatnenie metódy environmentálneho manažmentu, ktorá skúma náklady aj dopady výrobku od jeho výroby prípadne ťažby materiálov až po likvidáciu alebo recykláciu (LCA).

⁴ Rozhodnutie Komisie (EÚ) 2017 z 23. júna 2017, ktorým sa stanovujú kritériá udeľovania environmentálnej značky EÚ čistiacim prostriedkom na tvrdé povrchy (oznámené pod číslom C(2017)4241)

Uvádzame príklady najbežnejších oficiálnych eko-značiek (typ I):

1. Európska eko-značka „Environmentálna značka Európskej únie“

Táto eko-značka je udeľovaná v krajinách EÚ.

Na Slovensku ju udeľuje MŽP SR.

Ekologické kritériá pre udelenie eko-značky EÚ univerzálnym čistiacim prostriedkom a čistiacim prostriedkom pre hygienické zariadenia sú dostupné na stránke <https://op.europa.eu/cs> a na stránke <http://ec.europa.eu/ecat> nájdete bližšie informácie a charakteristiky k značke Ecolabel.

2. Slovenská eko-značka „Environmentálne vhodný produkt“

Značku udeľuje MŽP SR.

www.sazp.sk

3. Česká eko-značka „Ekologicky šetrný výrobok / služba“

Táto značka českého národného programu označuje ekologicky šetrné výrobky alebo služby. Charakteristiku univerzálnych čistiacich prostriedkov a čistiacich prostriedkov pre hygienické zariadenia nájdete na www.cenia.cz a <https://ekoznacka.cz/>

4. Nemecká eko-značka „Der Blaue Engel“ (Modrý anjel)

Charakteristika pre univerzálne čistiace

prostriedky <https://www.blauer-engel.de>

5. Rakúska eko-značka „Österreichisches Umweltzeichen“

Bližšie informácie o rakúskej environmentálnej značke a ekologických čistiacich prostriedkoch nájdete na

www.umweltzeichen.at

<https://www.umweltzeichen.at/de/produkte/green-clean>

6. Škandinávská eko-značka „Nordic Swan“ (Nordická labuť)

Táto eko-značka je udeľovaná v severských krajinách Európy – Fínsko, Island, Nórsko a Švédsko.

Charakteristika pre čistiace prostriedky je uvedená na <https://www.nordic-ecolabel.org>

1.5. Ekologické čistiace prostriedky a príslušenstvo - ekologicky šetrnejší spôsob upratovania

Ekologicky šetrnejší spôsob upratovania v sebe zahŕňa viaceré možnosti ako znížiť negatívny vplyv na životné prostredie. Vyhlasovateľ súťaže si môže pre realizáciu svojho verejného obstarávania vybrať jednu z nasledovných možností, alebo sa môže zamerať na túto produktovú skupinu komplexnejšie a použiť aj ich kombináciu:

- **Ekologické čistiace prostriedky**
- **Ekologické čistiace pomôcky a príslušenstvo** (textilné čistiace príslušenstvo, spotrebný materiál a pod.)
- **Ekologicky šetrnejší spôsob upratovania** (postupy ekologicky šetrné k životnému prostrediu a zdraviu človeka vrátane ekologického triedenia odpadu počas celej doby plnenia zmluvy).

1.5.1 Ekologické čistiace prostriedky

Zadaním zákazky na ekologické čistiace prostriedky si vyhlasovateľ súťaže vyberá produkt so zníženým negatívnym dopadom na životné prostredie. Zmiernenie týchto dopadov môže dosiahnuť dodržiavaním viacerých zásad, ako napr. nenakupovať čistiace prostriedky, ktoré obsahujú látky, ktorých použitie je vylúčené

alebo obmedzené, vyhýbať sa výrobkom s obsahom fosforu či biocídov a vylúčiť nákup produktov s toxickými účinkami pre vodné prostredie. Je dôležité zamerať sa na nákup takých čistiacich prostriedkov, ktoré sú účinné pri nižších teplotách, majú na obale informácie o odporúčanom dávkovaní, a podporovať nákup koncentrovaných čistiacich prostriedkov a čistiacich produktov v obaloch s dávkovačmi pre viacnásobné použitie.

Bližšie informácie k **základným environmentálnym charakteristikám ekologických čistiacich prostriedkov, pomôcok, spôsobov a postupov upratovania a minimálne požiadavky na zelené verejné obstarávanie sú uvedené** v národnej metodike „*Environmentálne charakteristiky pre zelené verejné obstarávanie – Čistiace prostriedky a upratovacie služby (interiérové)*“, a v európskych dokumentoch „*Kritériá zeleného verejného obstarávania EÚ pre interiérové upratovacie služby*“ a „*Úradný vestník EÚ*“⁵.

1.5.2 Ekologické čistiace pomôcky a príslušenstvo

Do tejto kategórie patrí používanie čistiaceho príslušenstva a spotrebného tovaru so zníženým negatívnym vplyvom na životné prostredie. Pri uplatnení tohto aspektu je dôležité, aby vyhlasovateľ súťaže od uchádzača požadoval predloženie zoznamu textilného čistiaceho príslušenstva (napr. utierky z mikrovlákna a mopy vhodné na opätovné použitie), ktoré bude použité na plnenie činností súvisiacich so zákazkou, pričom **osobitne označí to príslušenstvo, ktoré je vyrobené z mikrovlákna** a ktorého karta technických údajov obsahuje pokyny na údržbu. Do tejto kategórie patria aj **výrobky z tissue papiera**, ktoré musia byť v súlade s technickými požiadavkami environmentálnej značky EÚ (EU Ecolabel) pre tissue papier a výrobky z tissue papiera.⁶ Pri ekologických upratovacích službách je dôležité od dodávateľov týchto služieb vyžadovať **používanie energeticky účinných elektrických čistiacich zariadení**.

1.5.3 Ekologicky šetrnejší spôsob upratovania

Skontrolujte a znížte sortiment používaných čistiacich prostriedkov podľa hesla
„Tolko, koľko je potrebné a tak málo, ako je len možné!“

Príklady aktivít ekologicky šetrnejšieho spôsobu upratovania:

- ✓ **Presné dávkovanie** používaných čistiacich prostriedkov s dôrazom na minimalizáciu množstva čistiacich prostriedkov, avšak do takej

⁵ Rozhodnutie Komisie (EÚ) 2017 z 23. júna 2017, ktorým sa stanovujú kritériá udeľovania environmentálnej značky EÚ čistiacim prostriedkom na tvrdé povrchy (oznámené pod číslom C(2017)4241)

⁶ Rozhodnutie Komisie (EÚ) 2019/70 z 11. januára 2019, ktorým sa stanovujú kritériá environmentálnej značky EÚ pre grafický a tissue papier a výrobky z tissue papiera (oznámenie pod číslom C(2019)3).

miery, aby bolo možné zabezpečiť dostatočný čistiaci účinok a hygienické štandardy;

- ✓ **Používanie presných dávkovacích pomôcok** (podporovať nákup koncentrovaných čistiacich prostriedkov a čistiacich produktov v obaloch s dávkovačmi pre viacnásobné použitie);
- ✓ **Zaškolenie upratovacieho personálu** ohľadom zdravotných vplyvov čistiacich prostriedkov na ľudské zdravie a ich správne dávkovanie (upratovačiek, pomocného personálu a ich supervízorov). Okrem vstupného školenia je potrebné, aby bol upratovací personál aj pravidelne preškolený;
- ✓ **Pravidelná kontrola a stanovenie vhodných intervalov upratovania** vrátane vytvorenia plánu upratovania a vypracovanie presných inštrukcií, ako čistiace prostriedky používať úsporne a efektívne;
- ✓ **Opätovné využitie** možnosti nákupu čistiacich prostriedkov z veľkokapacitných nádob v drogériách alebo nákup produktov z recyklovateľných obalov;
- ✓ **Dôraz na mechanické pôsobenie, teplotu a čas pôsobenia**, čím sa obmedzí používanie čistiacich prostriedkov;
- ✓ Doprava produktov a nástrojov na miesto realizácie **v koncentrovanej forme** a riedenie až na mieste;
- ✓ Doprava produktov na miesto pomocou **opakovane použiteľných nádob**;
- ✓ **Ekologické zneškodnenie použitých produktov** alebo **obalov** z nich, kedy poskytovateľ služby odvezie produkty alebo obaly z nich k opakovanému použitiu, recyklácii alebo primeranému zneškodneniu.

2. Proces nákupu

Častokrát sa stretávame s tvrdením, že ZVO nevytvára dostatočné podmienky na aplikáciu „zelených aspektov,“ no nie je tomu tak. Súčasné znenie ZVO umožňuje aplikovať „zelený aspekt“ vo všetkých štádiách verejného obstarávania, a to v rámci:

- a) **podmienok účasti,**
- b) technických požiadaviek pri opise **predmetu zákazky,**
- c) **kritérií na vyhodnotenie ponúk** a
- d) pri osobitných **podmienkach na plnenie zmluvy.**

Podporne okrem vyššie uvedených **inštitútov ZVO** môžete tiež využiť **inštitút delenia zákaziek na časti**. V prípade, že **charakter, množstvo alebo typ** obstarávaného **predmetu zákazky nedovoľuje** vyhlasovateľovi súťaže **využiť „zelené kritériá“ pre celý predmet zákazky**, ZVO mu umožňuje **rozdeliť zákazku na časti**, a zelené aspekty využiteľ len v niektorých, napr. pri čistiacich produktoch a upratovacích službách, prípadne môže do časti zákazky zapracovať aj niektorý zo sociálnych aspektov.

Ďalším z inštitútov je **rámcová dohoda**, ktorá **vd'aka svojej flexibilitě** obdobne ako „delenie zákaziek na časti“ **umožňuje** vyhlasovateľovi súťaže **uplatniť „zelené kritériá“ aspoň pre niektoré konkrétne druhy predmetu zákazky**, napr. pre čistiace prostriedky a upratovacie služby. Na obdobnom princípe ako rámcová dohoda je založený **dynamický nákupný systém**.

Veľmi efektívnym spôsobom je aj **príležitostné spoločné obstarávanie**. ZVO **umožňuje viacerým** vyhlasovateľom súťaže na základe **písomnej dohody uskutočniť verejné obstarávanie spoločne**. K takémuto kroku pristupujú verejní obstarávatelia a obstarávatelia **s cieľom dosiahnutia úspory, zníženia administratívnych nákladov a využitia koncentrácie technických znalostí alebo znalostí trhu**. Uvedený typ verejného obstarávania môže byť výborným nástrojom aj pri ekologickom nákupe čistiacich prostriedkov a upratovacích služieb, keď **verejní obstarávatelia a obstarávatelia môžu využívať spoločné znalosti a skúsenosti z obstarávania výrobkov s deklarovými environmentálnymi charakteristikami**.

Ďalšou možnosťou môže byť **využitie centrálného nákupu** pre podriadené organizácie. Týmto spôsobom môžete dosiahnuť **širšiu hospodársku súťaž** (Váš nákup sa stáva pre trh zaujímavejším), výhodnejšie jednotkové ceny (vd'aka množstevným zľavám) alebo inovatívnejšie riešenia, ktoré Vám do budúcnosti môžu ušetriť Vaše financie (zníženie spotreby energie, vody, množstva použitých čistiacich prostriedkov).

Záujem o uplatnenie environmentálneho aspektu v zadávanej zákazke môže vyhlasovateľ súťaže deklarovať už v samotnom názve zákazky, aby už od „prvého momentu“ bolo jednoznačné, že dôležitou súčasťou zákazky bude jej environmentálne hľadisko a ide tak o ekologický nákup čistiacich prostriedkov.

2.1. Komunikácia s trhom

Predpokladom úspešnosti každého verejného obstarávania je dôsledná **príprava**. V záujme dosiahnutia environmentálnych cieľov je **potrebné** pred začatím verejného obstarávania **uskutočniť dôkladnú analýzu a plánovanie**, ktoré tiež môžu pomôcť zabezpečiť efektívny priebeh verejného obstarávania, teda dosiahnuť čo najširšiu hospodársku súťaž a najvýhodnejší pomer medzi kvalitou a cenou počas celého životného cyklu.

Pre dosiahnutie optimálnych výsledkov zeleného verejného obstarávania, je potrebné **poznať možnosti verejného obstarávania**, resp. vedieť, ako z neho vyťažiť maximum. Neprofesionálny prístup k zelenému verejnému obstarávaniu môže mať za následok nielen neobstaranie tovaru, služby alebo stavebnej práce s pozitívnym dopadom na životné prostredie, ale môže mať aj negatívny dopad na šírku hospodárskej súťaže a zapríčiniť neefektívne vynakladanie s verejnými finančnými prostriedkami.

V tomto smere Vám odporúčame nerobiť rozhodnutia „od stola“, ale komunikovať s trhom, resp. pred nákupom tovaru / služby realizovať prieskum trhu alebo pristúpiť k realizácii PTK, nakoľko v oblasti „zelených“ technológií a služieb prebieha v súčasnosti **rýchly rozvoj**. Pekným príkladom komunikácie s trhom môže byť proces verejného obstarávania v Nórsku, kde prvotnou požiadavkou bolo dosiahnutie nákupu o 15 – 20% ekologickejšieho trajektu na prepravu motorových vozidiel oproti trajektu obstaranému v rámci predchádzajúceho nákupu a výsledkom bol nákup „elektrického“ trajektu na prepravu motorových vozidiel.⁷

Vyhlasovatelia súťaží môžu (a úrad odporúča), pred začatím procesu verejného obstarávania uskutočniť prípravné trhové konzultácie pre účely prípravy súťaže a zároveň informovania hospodárskych subjektov o realizácii budúcich nákupov. Vyhlasovateľ súťaže môže v rámci PTK požiadať o radu alebo prijať radu od nezávislých odborníkov, nezávislých inštitúcií alebo od účastníkov trhu, ktorú možno použiť pri plánovaní alebo realizácii postupu verejného obstarávania. V praxi môže ísť napríklad o situáciu, kedy bude mať vyhlasovateľ **súťaže problém zdefinovať technickú špecifikáciu v rámci opisu predmetu zákazky**

⁷ Zelené nakupovanie! Príručka zeleného verejného obstarávania 3. vydanie s. 23; https://ec.europa.eu/environment/gpp/pdf/handbook_2016_sk.pdf

tak, aby odrážala najnovšie riešenia z určitej oblasti. Dôležitým faktorom PTK je **povinnosť nenarušenia hospodárskej súťaže, neporušenia princípu nediskriminácie a princípu transparentnosti**. Ak dodržíte uvedené princípy, tak odmenou pre Vás bude **ekologický nákup**, ktorý môže v sebe zahŕňať aj inovatívne prvky.

Pri príprave tejto metodiky sme realizovali „prieskum trhu“ v oblasti čistiacich prostriedkov a zistili sme, že na našom slovenskom trhu existuje minimálne množstvo čistiacich produktov, ktorým bola udelená **environmentálna značka EÚ** alebo **environmentálna značka typu I**. Zároveň sme však zistili, že viacero výrobcov čistiacich prostriedkov z vlastnej iniciatívy pristúpilo k tomu, aby ich produkty spĺňali kritériá ekologickosti z hľadiska ich zloženia, avšak im nebola udelená žiadna z vyššie uvedených environmentálnych značiek. V tomto smere odporúčame vyhlasovateľom súťaže **zamerať sa na chemické zloženie čistiacich prostriedkov**, najmä na ich vplyv na zdravie človeka a biologickú odbúrateľnosť. Vyhlasovateľom súťaží odporúčame požadovať od budúcich dodávateľov **kartu bezpečnostných údajov**, kde nájdú všetky potrebné informácie ohľadom chemického zloženia čistiacich prostriedkov.

2.2. Voľba postupu

Ide o veľmi dôležitý úkon, ktorý je potrebné vykonať ešte pred vyhlásením súťaže, pričom k jeho určeniu je potrebné najskôr **stanoviť predpokladanú hodnotu zákazky** vo vzťahu k podrobnému vymedzeniu predmetu zákazky. Vyhlasovatelia súťaže **určia PHZ na základe údajov a informácií o zákazkách** na rovnaký alebo porovnateľný predmet zákazky. Ak nemá vyhlasovateľ súťaže tieto údaje k dispozícii, určí predpokladanú hodnotu na základe údajov získaných **prieskumom trhu** s požadovaným plnením, **prípravnými trhovými konzultáciami** alebo na základe údajov získaných **iným vhodným spôsobom**. PHZ je platná (hodnota overená a aktuálna) v čase odoslania oznámenia o vyhlásení verejného obstarávania alebo oznámenia použitého ako výzva na súťaž na uverejnenie; ak sa uverejnenie takého oznámenia nevyžaduje, predpokladaná hodnota je platná v čase začatia postupu zadávania zákazky. Pre postupy zadávania zákazky, ktorých výsledkom má byť uzavretie **rámцovej dohody**, sa predpokladaná hodnota určí ako **limitná predpokladaná hodnota všetkých zákaziek**, ktoré sa predpokladajú zadať počas platnosti rámцovej dohody. Podobné pravidlo platí aj v prípade **dynamického nákupného systému**.

ZVO v súvislosti s určením PHZ taktiež stanovuje **zákaz rozdeliť zákazku, koncesiu alebo súťaž návrhov**, teda stanovíť jej predpokladanú hodnotu tak, **aby sa vôbec neaplikoval zákon**, resp. **pravidlá a postupy ním ustanovené**, alebo aby sa použili **nižšie finančné limity a menej prísne postupy** zadávania zákazky. Príkladom nedovoleného rozdelenia zákazky môže byť situácia, kedy vyhlasovateľ súťaže **rozdelí rovnaké**

alebo obdobné plnenie predmetu zákazky **do viacerých zákaziek** a pre každú z nich uskutoční samostatné verejné obstarávanie, pričom ide o také predmety plnenia zákaziek, ktoré z hľadiska **funkčného, časového, miestneho, technických špecifikácií, typu zmluvy** a pod. spolu súvisia a zároveň zadanie takýchto dodávok v rámci jedného verejného obstarávania by malo za následok **použitie prísnejšieho postupu** v zmysle ZVO.

Zákon rozdeľuje zákazky v závislosti od **výšky stanovených finančných limitov** na **zákazky s nízkou hodnotou, podlimitné zákazky a nadlimitné zákazky**. V praxi sa stretávame aj s tzv. zákazkami malého rozsahu, t.j. zákazkami, ktorých PHZ **neprekročí 5000 eur**, ktoré sú zároveň **vyňaté spod pôsobnosti zákona**. Nižšie uvedené finančné limity sa vzťahujú na nákup tovarov a služieb v rámci produktovej skupiny čistiacich prostriedkov a upratovacích služieb. Finančné limity sa stanovujú na základe vykonávacích predpisov (vyhlášok) ÚVO.⁸

Zákazka s nízkou hodnotou			
	Verejný obstarávateľ SR	Verejný obstarávateľ	
Tovar	od 10 000 € do 99 999,99 €	od 10 000 € do 179 999,99 €	
Služba	od 10 000 € do 99 999,99 €	od 10 000 € do 179 999,99 €	
Podlimitná zákazka			
	Verejný obstarávateľ SR	Verejný obstarávateľ	
Tovar	od 100 000 € do 139 999,99 €	od 180 000 € do 214 999,99 €	
Služba	od 100 000 € do 139 999,99 €	od 180 000 € do 214 999,99 €	
Nadlimitná zákazka			
	Verejný obstarávateľ SR	Verejný obstarávateľ	Obstarávateľ
Tovar	od 140 000 €	od 215 000 €	od 431 000 €
Služba	od 140 000 €	od 215 000 €	od 431 000 €

⁸ <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2021/493/20220101>

2.3. Uplatnenie zelených aspektov pri zákazkách

2.3.1 Infografika možnosti uplatnenia zelených aspektov

ČISTIACE PROSTRIEDKY A UPRATOVACIE SLUŽBY

MOŽNOSTI UPLATNENIA ZELENÝCH ASPEKTOV VO VEREJNOM OBSTARÁVANÍ

MOŽNOSŤ Č.1:

PODMIENKY ÚČASTI

Preukázať splnenie minimálnych predpokladov, napr., že uchádzači:

1. disponujú dostatočnými kapacitami na realizáciu konkrétnej zákazky a
2. disponujú skúsenosťami s uskutočňovaním porovnateľného predmetu zákazky, a
3. boli by schopní danú zákazku bezproblémovo zrealizovať.
Príp. napr. aby uchádzač vedel preukázať, že personál absolvoval odbornú prípravu, resp. je odborne vyškolený.

MOŽNOSŤ Č.2:

OPIS PREDMETU ZÁKAZKY

Čistiace prostriedky, ktoré sa majú použiť, musia byť v súlade s kritériom 1 a kritériom 4 environmentálnej značky EÚ (EU Ecolabel) pre čistiace prostriedky na tvrdé povrchy ohľadom toxicity pre vodné organizmy a látok, ktorých použitie je vylúčené alebo obmedzené.

MOŽNOSŤ Č.3:

KRITÉRIA NA VYHODNOTENIE

Body sa pridelia úmerne ponukám, v ktorých čistiace prostriedky, ktoré sa majú použiť, spĺňajú okrem kritérii 1 a 4 environmentálnej značky EÚ (EU Ecolabel) pre čistiace prostriedky na tvrdé povrchy ohľadom toxicity pre vodné organizmy a látok, ktorých použitie je vylúčené alebo obmedzené, aj ďalšie kritériá environmentálnej značky EÚ (EU Ecolabel) pre čistiace prostriedky na tvrdé povrchy.

MOŽNOSŤ Č.4:

ZMLUVA

Ustanovenia uvedené v predmete zákazky premietnuť do zmluvných ustanovení. Uviesť napr. popis výkonu upratovacích služieb, ich periodicitu ako aj odbornú prípravu vykonávajúceho personálu, ale aj kontrolu tohto plnenia a kontrolu používania vyžadovaných eko produktov a pod.. Porušenie zmluvných povinností dodávateľa bude mať za následok vznik zodpovednosti za vady.

2.3.2 Zelený aspekt v podmienkach účasti

Účelom stanovenia podmienok účasti vo verejnom obstarávaní je predovšetkým získanie dodávateľa, ktorý je spôsobilý realizovať zákazku, pričom stanovením týchto podmienok môže vyhlasovateľ súťaže podstatným spôsobom ovplyvniť okruh možných dodávateľov za predpokladu dodržania princípu rovnakého zaobchádzania, princípu nediskriminácie uchádzačov alebo záujemcov, princípu transparentnosti, princípu proporcionality a princípu hospodárnosti a efektívnosti⁹.

Požiadavka na preukázanie splnenia aspoň minimálnych predpokladov v rámci podmienok účasti má svoje opodstatnenie. Zaisťuje, že v konečnom výbere sa umiestnia len ponuky tých uchádzačov, ktorí:

1. **disponujú dostatočnými kapacitami** na realizáciu konkrétnej zákazky a
2. **disponujú skúsenosťami s uskutočňovaním** porovnateľného **predmetu zákazky**, a
3. **boli by schopní danú zákazku bezproblémovo zrealizovať**.

V rámci podmienok účasti vo verejnom obstarávaní môže ísť o požiadavku vyhlasovateľa súťaže na predloženie dokladu (certifikátu, osvedčenia, a pod.) vydaného nezávislou inštitúciou, ktorým sa potvrdzuje splnenie požiadaviek noriem na **system environmentálneho manažérstva** uchádzačom alebo záujemcom. Vyhlasovateľ súťaže uzná ako rovnocenný certifikát systému environmentálneho manažérstva vydaný príslušným orgánom členského štátu. Ak uchádzač alebo záujemca objektívne nemal možnosť získať príslušný certifikát v určených lehotách, vyhlasovateľ súťaže musí prijať aj iné dôkazy o opatreniach v oblasti environmentálneho manažérstva predložené uchádzačom alebo záujemcom, ktorými preukáže, že ním navrhované opatrenia sú rovnocenné opatreniam požadovaným v rámci príslušného systému environmentálneho manažérstva alebo príslušnej normy environmentálneho manažérstva. Systém environmentálneho manažérstva v sebe integruje riadenie ochrany životného prostredia do každodennej prevádzky organizácie, dlhodobé plánovanie a ďalšie kontrolné mechanizmy. Za systém environmentálneho manažérstva najvyššej úrovne je považovaná Schéma pre environmentálne manažérstvo a audit (ďalej len „EMAS“). Zoznam organizácií registrovaných v EMAS so sídlom v Slovenskej republike nájdete tu: <http://www.emas.sk/register-emas-v-sr>. V tejto podmienke účasti je však nutné dbať na primárny účel procesu verejného obstarávania, a to zabezpečenie **čo najširšej hospodárskej súťaže**.

⁹ Bližšie informácie k jednotlivým princípom nájdete v dokumente: Metodika zeleného verejného obstarávania

Taktiež je možné skúmať splnenie podmienok účasti týkajúcich sa technickej alebo odbornej spôsobilosti, napríklad podľa § 34 ods. 1 písm. a) ZVO, a to prostredníctvom **zoznamu dodávok tovaru** alebo **poskytnutých služieb** za predchádzajúce **tri roky od vyhlásenia verejného obstarávania** s uvedením cien, lehôt dodania a odberateľov s dôrazom na také dodávky (plnenia), ktorými je preukázaný **znížený negatívny** vplyv na životné prostredie podľa požiadaviek vyhlasovateľa súťaže, za predpokladu dodržania zákonných podmienok (najmä primeranosť a súvis s predmetom zákazky).

Rovnako možno podľa § 34 ods. 1 písm. m) ZVO požadovať vzorky za účelom dodržania požadovaného hygienického štandardu, ktorých pravosť musí byť overená.

Ďalšou z požiadaviek vyhlasovateľa súťaže v rámci podmienok účasti môže byť, aby uchádzač disponoval príslušnými spôsobilosťami a skúsenosťami s poskytovaním environmentálne zodpovedných interiérových upratovacích služieb, ktoré minimálne zahŕňajú **odbornú prípravu personálu** zo strany interných alebo externých školiteľov zahŕňajúcu environmentálne aspekty, napríklad správne riedenie čistiacich prostriedkov a dávkovanie, likvidácia odpadových vôd a triedenie odpadu.

2.3.3 Zelený aspekt pri opise predmetu zákazky

Ďalšou možnosťou, ako zohľadňovať vplyv obstarávaných produktov na životné prostredie, je využitie environmentálnych charakteristík **v rámci podrobného opisu predmetu zákazky** pri určení technických požiadaviek (výkonnostných a funkčných požiadaviek na predmet zákazky). Definovanie predmetu zákazky je v kompetencii vyhlasovateľa súťaže, pričom pri opise predmetu zákazky je potrebné vychádzať z ustanovenia **§ 42 ZVO**. Vyhlasovateľ súťaže si vymedzí predmet zákazky tak, aby spĺňal ním určený účel. ZVO nekonkretizuje predmet zákazky pokiaľ ide o obsah a rozsah. Toto je v kompetencii vyhlasovateľa súťaže. Opis predmetu zákazky musí byť **jednoznačný, úplný, nestranný a nediskriminačný**.

Niektoré kritériá pre zelené verejné obstarávanie, ktoré vydáva Európska komisia, sú založené na kritériách, po splnení ktorých možno pre výrobok alebo službu získať environmentálnu značku. Uvedené kritériá pre environmentálne označovanie preto možno využiť ako zdroj environmentálnych charakteristík ako ďalšiu z inšpirácií pri príprave opisu predmetu zákazky.

V tejto súvislosti poukazujeme na [Rozhodnutie Komisie \(EÚ\) 2017/1217 z 23. júna 2017, ktorým sa stanovujú kritériá udeľovania environmentálnej značky EÚ čistiacim prostriedkom na tvrdé povrchy](#).

Čistiace prostriedky, ktoré sa majú použiť na plnenie úloh súvisiacich so zelenou zákazkou, musia byť v súlade s kritériom 1 a kritériom 4 environmentálnej značky EÚ (EU Ecolabel) pre čistiace prostriedky na tvrdé povrchy ohľadom toxicity pre vodné organizmy a látok, ktorých použitie je vylúčené alebo obmedzené. Nižšie uvedené údaje predstavujú technickú špecifikáciu opisu predmetu zákazky podľa metodiky Environmentálne charakteristiky pre zelené verejné obstarávanie – Čistiace prostriedky a upratovacie služby (interiérové).¹⁰ Pre bližšie vymedzenie kritéria č. 1 a kritéria č. 4 nebol vzhľadom na ich rozsah priestor, tak sme sa rozhodli o ich priblížení v tejto časti dokumentu.

Kritérium č. 1 – Toxicita pre vodné organizmy

Kritický objem zriadenia (CDV_{chron}) produktu nesmie presahovať tieto hraničné hodnoty referenčnej dávky:

Typ produktu	Hraničná hodnota CDV (l/l čistiaceho roztoku)
Univerzálne čistiace prostriedky, finálne produkty	350 000
Univerzálne čistiace prostriedky, nezriedené	18 000
Prostriedky na čistenie kuchýň, finálne produkty	600 000
Prostriedky na čistenie kuchýň, nezriedené	45 000
Čistiace prostriedky na okná, finálne produkty	48 000
Čistiace prostriedky na okná, nezriedené	18 000
Sanitárne čistiace prostriedky, finálne produkty	600 000
Sanitárne čistiace prostriedky, nezriedené	45 000

Posudzovanie a overovanie sa vykoná tak, že žiadateľ (uchádzač) poskytne výpočet hodnoty CDV_{chron} produktu. Tabuľka na výpočet hodnoty CDV_{chron} je k dispozícii na webovom sídle environmentálnej značky EÚ. Hodnota CDV_{chron} sa vypočíta pri všetkých vstupných látkach (i) v produkte s výnimkou mikroorganizmov pomocou nasledovnej rovnice:

$$CDV_{chronic} = \sum CDV(i) = 1\,000 \times \sum dosage(i) \times DF(i) / TF_{chronic}(i)$$

kde:

dávka (dosage) (i): hmotnosť (g) látky (i) v referenčnej dávke;

DF(i): faktor odbúrateľnosti látky (i);

¹⁰ Environmentálne charakteristiky pre zelené verejné obstarávanie – Čistiace prostriedky a upratovacie služby (interiérové)

$TF_{\text{chron}}(i)$: faktor chronickej toxicity látky (i).

Hodnoty $DF(i)$ a $TF_{\text{chron}}(i)$ sa uvedú podľa najaktuálnejšej verzie časti A zoznamu DID (databáza zložiek detergentov). Ak sa niektorá vstupná látka nenachádza v časti A, žiadateľ (uchádzač) odhadne príslušné hodnoty podľa prístupu opísaného v časti B daného zoznamu, pričom priloží súvisiacu dokumentáciu.

Uvedené hraničné hodnoty sú prísnejšie ako hodnoty uvedené v **Nariadení Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 1907/2006 z 18. decembra 2006 o registrácii, hodnotení, autorizácii a obmedzovaní chemikálií (REACH)** a o zriadení Európskej chemickej agentúry, o zmene a doplnení smernice 1999/45/ES a o zrušení nariadenia Rady (EHS) č. 793/93 a nariadenia Komisie (ES) č. 1488/94, smernice Rady 76/769/EHS a smerníc Komisie 91/155/EHS, 93/67/EHS, 93/105/ES a 2000/21/ES.

Kritérium č. 4 - Látky, ktorých použitie je vylúčené alebo obmedzené

Do tejto skupiny látok patria:

- a) špecifikované látky, ktorých použitie je vylúčené alebo obmedzené;
- b) nebezpečné látky;
- c) látky vzbudzujúce veľmi veľké obavy;
- d) vonné látky;
- e) konzervačné látky;
- f) farbivá;
- g) enzýmy;
- h) mikroorganizmy;

Uchádzač musí predložiť zoznam čistiacich prostriedkov, ktoré sa použijú na plnenie úloh súvisiacich so zákazkou, a poskytnúť dokumentáciu preukazujúcu ich súlad s požiadavkami (napr. podpísané vyhlásenie o zhode podľa potreby podložené vyhláseniami od dodávateľov, v ktorom potvrdí, že neobsahuje vylúčené látky, resp. že obsah použitých látok nepresahuje stanovené hraničné hodnoty). Špecifikáciu, prahové hodnoty ako aj ďalšie informácie o vyššie uvedených látkach vrátane postupov overovania obsahuje Rozhodnutie Komisie (EÚ) 2017/1217 z 23. júna 2017, ktorým sa stanovujú kritériá udeľovania environmentálnej značky EÚ čistiacim prostriedkom na tvrdé povrchy.

V rámci opisu predmetu zákazky je nepostačujúce, ak vyhlasovateľ súťaže v súťažnej dokumentácii uvedie, že požaduje "**používať zdravotne a ekologicky nezávadné čistiace, dezinfekčné a hygienické prostriedky**" bez konkrétnejšej špecifikácie týchto prostriedkov. Tak isto je nevhodné, ak vyhlasovateľ súťaže v súťažnej dokumentácii uvedie, že **požaduje**

konkrétny výrobok (čistiaci prostriedok) a pripustí predloženie ekvivalentu (napr. **jar alebo ekvivalent**).

Pri verejnom obstarávaní čistiacich a upratovacích služieb má vyhlasovateľ súťaže takisto možnosť používať také pomôcky, ktoré pomáhajú nižšej spotrebe a potrebe chemických prípravkov, ako sú napr. utierky a mopy z mikrovlákna. Minimálne 50% všetkého príslušenstva na čistenie textílií (napr. utierky, mopové hlavy), ktoré sa majú použiť, musia byť vyrobené z mikrovlákna a musia byť v súlade s požiadavkami stanovenými na udelenie environmentálnej značky EÚ (EU Ecolabel) pre textil. Vyhlasovateľ súťaže musí stanoviť, ako sa bude tento percentuálny podiel posudzovať – či podľa množstva (počtu) textilného príslušenstva alebo podľa jeho hodnoty. Uchádzač musí predložiť zoznam textilných čistiacich doplnkov, ktoré sú vyrobené z mikrovlákna alebo ktoré boli ocenené environmentálnou značkou EÚ pre textil. Zároveň uchádzač predloží k textilným čistiacim doplnkom technický list, ktorý obsahuje pokyny na údržbu.

V prípade, že vyhlasovateľ súťaže požaduje v rámci zákazky na čistiace a upratovacie služby aj dodanie spotrebného tovaru, možno aplikovať environmentálne charakteristiky aj pre tieto produkty. Ide napr. o **mydlo na ruky, textilné uteráky alebo výrobky z tissue papiera**. Minimálne 70 % z celkového množstva mydla na ruky (na základe objemu pri nákupe), ktoré má uchádzač v rámci zákazky poskytnúť vyhlasovateľovi súťaže, musí byť v súlade s technickými požiadavkami environmentálnej značky EÚ (EU Ecolabel) na zmývateľné kozmetické výrobky. Chemickým látkam používaným v zmývateľných kozmetických výrobkoch a ich obaloch sú pripisované vplyvy na životné prostredie, najmä pokiaľ ide o ekotoxicitu a spotrebu zdrojov, a preto je vhodné stanoviť kritériá environmentálnej značky EÚ pre túto skupinu produktov. Kritériá by mali predovšetkým zvyhodňovať produkty, ktoré majú znížený vplyv na vodné ekosystémy, obsahujú obmedzené množstvo nebezpečných látok a minimalizujú produkciu odpadov znížením množstva obalov.

Minimálne 50 % všetkých kotúčov textilných uterákov, vyjadrených počtom kotúčov, ktoré má uchádzač v rámci zákazky poskytnúť vyhlasovateľovi súťaže, musí byť v súlade s technickými požiadavkami environmentálnej značky EÚ (EU Ecolabel) pre textilné výrobky.

Všetky výrobky z tissue papiera, ktoré má uchádzač v rámci zákazky poskytnúť vyhlasovateľovi súťaže, musia byť v súlade s technickými požiadavkami environmentálnej značky EÚ (EU Ecolabel) pre tissue papier a výrobky z tissue papiera. Overovanie vykoná vyhlasovateľ súťaže tak, že uchádzač musí predložiť zoznam mydiel na ruky, ktorým bola udelená environmentálna značka EÚ (EU Ecolabel) pre zmývateľné kozmetické výrobky. Pri textilných kotúčových uterákoch uchádzač musí predložiť zoznam mydiel na ruky, ktoré

sa poskytnú vyhlasovateľovi súťaže v rámci zákazky, a predložiť dokumentáciu preukazujúcu ich súlad s požiadavkami EU Ecolabel pre textilné výrobky vyššie. Pri výrobkoch z tissue papiera uchádzač predloží zoznam týchto výrobkov a dokumentáciu preukazujúcu ich súlad s technickými požiadavkami EU Ecolabel pre tissue papier a výrobky z tissue papiera. Kritériá na udelenie EU Ecolabel výrobkom z tissue papiera sa zameriavajú predovšetkým na podporu zníženia vypúšťania jedovatých alebo inak znečisťujúcich látok do vôd, podporu zníženia poškodenia životného prostredia alebo rizík súvisiacich s premenou alebo využívaním energie (globálne otepľovanie, acidifikácia, vyčerpanie neobnoviteľných zdrojov) prostredníctvom znižovania spotreby energie a s tým súvisiacimi emisiami do ovzdušia, podporu uplatnenia princípov správneho hospodárenia, aby sa chránili lesy, zníženie rizík pre zdravie ľudí, poškodenia životného prostredia alebo rizík súvisiacich s použitím nebezpečných chemikálií, minimalizovanie a efektívne využívanie odpadov.

Výrobky, ktorým bola udelená iná príslušná environmentálna značka typu I podľa normy EN ISO 14024, ktorá je úradne uznaná v členských štátoch EÚ na vnútroštátnej alebo regionálnej úrovni, budú považované za výrobky spĺňajúce požiadavky.

Pri jednotlivých technických špecifikáciách/parametroch predmetu zákazky je z hľadiska dodržania princípov **nediskriminácie uchádzačov** a zabezpečenia čestnej hospodárskej súťaže vhodné **uviesť technické parametre v rozmedzí/intervalovo** (min./X – max./Y) alebo uviesť len **minimálnu požadovanú hodnotu** parametra, ktorý spĺňa čo najväčšie množstvo uchádzačov.

2.3.4 Zelený aspekt pri kritériách na vyhodnotenie ponúk

Podľa § 44 ods. 1 zákona o VO vyhlasovateľ súťaže vyhodnocuje ponuky na základe objektívnych kritérií na vyhodnotenie ponúk, ktoré súvisia s predmetom zákazky, s cieľom určiť ekonomicky najvýhodnejšiu ponuku. Vyhlasovateľom súťaže určené kritériá musia byť nediskriminačné a musia podporovať hospodársku súťaž. Zákon o VO umožňuje vyhodnocovať ponuky na základe:

- a) **najlepšieho pomeru ceny a kvality** (ďalej len „MEAT kritériá“),
- b) **nákladov** použitím prístupu nákladov efektívnosti najmä nákladov **počas životného cyklu** (ďalej len „náklady životného cyklu“) alebo
- c) **najnižšej ceny**.

MEAT kritériá

ZVO umožňuje dosiahnuť výber ekonomicky najvýhodnejšej ponuky prostredníctvom prístupu založeného na najlepšom pomere ceny a kvality, z čoho vyplýva, že výber ekonomicky najvýhodnejšej ponuky podľa tohto kritéria by nemal byť založený výlučne na tzv. nenákladových kritériách, ale vždy by toto kritérium na vyhodnotenie ponúk malo zahŕňať prvok ceny alebo nákladov. Kvalitatívne kritériá na vyhodnotenie ponúk by teda mali byť sprevádzané nákladovým kritériom, ktorým by mohla byť cena alebo prístup založený na nákladovej efektívnosti.

ZVO príkladmo uvádza kvalitatívne (nenákladové) kritériá, ktoré je možné stanoviť popri cene či nákladoch v rámci kritéria na vyhodnotenie ponúk. Vyhlasovateľ súťaže pri vyhodnocovaní ponúk na základe MEAT kritérií vždy zohľadňuje najlepší pomer ceny a kvality a okrem toho môže zohľadniť extra pridané benefity a vyšší spoločenský prínos nad bežný rámec kvality.

Vyhlasovateľ súťaže by mal pristupovať k MEAT kritériám (podkritériá, nastavenie jednotlivých váh atď.) tak, aby svojimi rozhodnutiami podporil **obstaranie čistiacich prostriedkov a príslušenstva** so zníženým negatívnym vplyvom na životné prostredie v jeho celom životnom cykle v porovnaní s čistiacimi prostriedkami s rovnakou primárnou funkciou. Pre potreby obstarávania čistiacich prostriedkov a príslušenstva sa vyhlasovateľ súťaže snaží využívať najmä pod-kritériá, ktoré majú pozitívny dopad na „vyšší spoločenský prínos“, teda ochranu životného prostredia. Takéto kritérium je napr. **%-ný podiel textilného čistiaceho príslušenstva vyrobeného z mikrovlákná** na všetkom textilnom čistiacom príslušenstve. Body sa pridelia úmerne ponukám, v ktorých viac ako 50 % všetkého textilného čistiaceho príslušenstva (napr. utierky, násady na mop), ktoré sa má použiť na plnenie úloh súvisiacich so zákazkou, musí byť vyrobených z mikrovlákná.

Vzorec na zostavenie poradia ponúk

Po ohodnotení a obodovaní kritérií na vyhodnotenie ponúk je potrebné použiť konkrétny vzorec na zostavenie poradia ponúk a určiť, ktorá ponuka by mala súťaž vyhrať. Pri výpočtoch s cieľom určiť, ktorá ponuka predstavuje najlepší pomer ceny a kvality, by vyhlasovateľ súťaže mal zohľadniť hodnotenie kvality a cenu, vyjadrené ako indexy. Použitá metóda sa musí uviesť v súťažných podkladoch a musí zostať nezmenená počas celého postupu. Neexistuje jediný požadovaný spôsob, ako určiť najlepší pomer ceny a kvality, ale sa používa vzorec (napr. bodový vzorec, vzorec IS EVO alebo vzorec EKS).

Bližšie informácie k jednotlivým vzorcom vrátane simulácií sú uvedené v článku "Ekonomicky najvýhodnejšia ponuka" od Ing. Martina Hoffmanna, UVO Revue č. 2/2016 z 19. decembra 2016, s. 23 – 40. Príklad použitia bodového vzorca nájdete aj v príručke „[Ako sme](#)

[obstarali elektromobil](#)“ na str. 19, ktorú pripravil úrad v súvislosti so zeleným obstarávaním elektromobilu.

Náklady životného cyklu

Náklady životného cyklu znamenajú zohľadnenie všetkých nákladov, ktoré vzniknú počas životnosti produktu:

- **kúpna cena a všetky súvisiace náklady** (dodanie, poistenie atď.);
- **prevádzkové náklady** vrátane spotreby energie, paliva a vody;
- **náklady na konci životnosti** (napríklad vyradenie z prevádzky alebo likvidácia) alebo zostatková hodnota (t. J. Výnosy z predaja produktu);
- **nákladov spojených so samotnou životnosťou** obstarávaného predmetu zákazky

Náklady životného cyklu môžu tiež zahŕňať náklady na externality (napríklad emisie skleníkových plynov) za špecifických podmienok stanovených v smerniciach. Náklady životného cyklu majú zmysel bez ohľadu na environmentálne ciele vyhlasovateľa súťaže. Pri uplatňovaní nákladov životného cyklu vyhlasovateľ súťaže berie do úvahy náklady na použitie zdrojov, údržbu a likvidáciu, ktoré sa neodrážajú v kúpnej cene. Uvedené predstavuje obojstranne výhodnú situáciu, kedy sú ekologickjšie čistiace produkty aj celkovo lacnejšie. Pri použití tohto kritéria pri vyhodnocovaní ponúk, vyhlasovateľ súťaže posudzuje celkový vplyv čistiaceho produktu (vrátane príslušenstva) na životné prostredie, tzn. že svoju pozornosť sústreďuje na spôsob dodania tovaru, jeho zloženie, obal a zároveň berie do úvahy aj spôsob jeho likvidácie (ekologická likvidácia alebo recyklácia). Takýmto prístupom vyhlasovateľ súťaže prispieva k **znižovaniu negatívneho vplyvu na životné prostredie**.

Pri použití tohto kritéria v rámci vyhodnocovania ponúk možno aplikovať viacero postupov ako napríklad:

- **LCC** – metóda ekonomickej analýzy, pri ktorej sa berú do úvahy ekonomické náklady nadobudnutia aj náklady užívania;
- **LCA** – ide o metódu environmentálneho manažmentu, kde sa skúmajú náklady aj dopady výrobku od jeho výroby prípadne ťažby materiálov až po likvidáciu alebo recykláciu;
- **TCO** – je metóda hodnotenia nákladových variantov. Je bežná napr. v oblasti investícií do informačných technológií.

Hlavný potenciál úspor počas životného cyklu je v:

- úsporách pri využívaní energie, vody a paliva,
- úsporách na údržbe a výmene,
- úsporách nákladov na likvidáciu.

2.3.5 Zelený aspekt v rámci zmluvných podmienok

Pri ekologickom **nákupе čistiacich prostriedkov** a príslušenstva alebo **upratovacích služieb** je potrebné dbať na to, aby **ustanovenia** uvedené **v opise predmetu zákazky** boli **premietnuté aj do zmluvných ustanovení**. Len v takomto prípade bude dodávateľ zaviazaný k tomu, aby dodal čistiace prostriedky a príslušenstvo čo do množstva, druhu a vlastností presne podľa zmluvy. Rovnako je nutné postupovať aj v prípade výkonu upratovacích služieb, kde je potrebné premietnuť predmet zákazky do zmluvných ustanovení, tzn. napr. uviesť popis výkonu upratovacích služieb, ich periodicitu ako aj odbornú prípravu vykonávajúceho personálu. **Porušenie** týchto primárnych zmluvných **povinností** dodávateľa (vadné plnenie) bude mať za **následok vznik zodpovednosti za vady**.

Pri **čistiacich prostriedkoch** je nutné v rámci zmluvných podmienok dbať na ich druh, pomer riedenia a objem.¹¹ Pri definovaní zmluvných podmienok **pre čistiace príslušenstvo** (napr. utierky, násady na mop, atď.) odporúčame vychádzať z druhu a množstva, ktoré je uvedené v predmete zákazky. V prípade, ak je predmetom zákazky **dodanie aj vhodného zariadenia** na dávkovanie a riedenie čistiacich prostriedkov (napr. automatické dávkovače / odmerné nádoby (ručné pumpovacie dávkovače, atď.) odporúčame túto skutočnosť uviesť v rámci zmluvných podmienok spolu s pokynmi na ich správne dávkovanie. Takto nastavené zmluvné podmienky odporúčame vyhlasovateľom súťaží naviazať **na zmluvné sankcie** (zľava z vyfakturovanej ceny / zmluvná pokuta / možnosť odstúpenia od zmluvy), ktoré môže v prípade neplnenia požadovať od dodávateľa.

Pri výkone upratovacích služieb odporúčame vyhlasovateľom súťaží v rámci zmluvných podmienok uviesť požiadavku na dodávateľa, aby mal zavedený interný program odbornej prípravy alebo musí poskytnúť personálu prostriedky na účasť na externom programe odbornej prípravy pre výkon upratovacích služieb. Súčasne vyhlasovateľom súťaží odporúčame v zmluve vymedziť pravidelné (týždenné/mesačné/kvartálne) kontroly kvality zrealizovaných upratovacích služieb. V prípade nedodržania týchto zmluvných povinností odporúčame ich naviazanie na zmluvné sankcie (zľava z vyfakturovanej ceny / zmluvná pokuta / možnosť odstúpenia od zmluvy).

Ak vyhlasovateľ súťaže v rámci podmienok účasti požadoval, aby uchádzač spĺňal požiadavku na **opatrenia a postupy environmentálneho manažérstva** (EMAS / ISO 14001 / iné), tak v rámci zmluvných podmienok odporúčame uviesť požiadavku, aby dodávateľ počas plnenia zmluvy dokumentoval a pravidelne (mesačne/kvartálne/ročne)

¹¹ Zdroj: Environmentálne charakteristiky pre zelené verejné obstarávanie – Čistiace prostriedky a upratovacie služby (interiérové) s. 13

podával správy o výsledkoch monitorovania ukazovateľov a výsledkoch hodnotenia, prípadne aj o informácie zrealizovaných nápravných a preventívnych opatreniach. V prípade nedodržania týchto zmluvných povinností odporúčame ich naviazanie na zmluvné sankcie (zľava z vyfakturovanej ceny / zmluvná pokuta / možnosť odstúpenia od zmluvy). Ak vyhlasovateľ súťaže nepožadoval v rámci podmienok účasti preukázanie splnenia požiadaviek na systém environmentálneho manažérstva (EMAS / ISO 14001 / iné) , tak mohol v rámci opisu predmetu zákazky napríklad požadovať, aby **boli čistiace prostriedky dodávané v recyklovateľných obaloch**, dodávateľ zabezpečil **ekologické triedenie odpadu** alebo aby boli **produkty dodávané vo veľkokapacitných obaloch** a následne prelievané na mieste plnenia **do menších nádob**. Všetky tieto skutočnosti musia byť obsiahnuté v zmluvných podmienkach a zo strany vyhlasovateľa súťaže pravidelne kontrolované. V prípade nedodržania týchto zmluvných povinností odporúčame ich naviazanie na zmluvné sankcie (zľava z vyfakturovanej ceny / zmluvná pokuta / možnosť odstúpenia od zmluvy).

Pri **spotrebnom materiáli** (mydlá na ruky/textilné uteráky a výrobky z tissue papiera) odporúčame vyhlasovateľom súťaží, aby v rámci zmluvných podmienok mali uvedenú požiadavku dokumentácie druhu a množstva poskytovaného spotrebného materiálu dodávateľom, ktorý je povinný o týchto skutočnostiach pravidelne informovať (mesačne/kvartálne/ročne) vyhlasovateľa súťaže. V prípade nedodržania týchto zmluvných povinností odporúčame taktiež ich naviazanie na zmluvné sankcie (zľava z vyfakturovanej ceny / zmluvná pokuta / možnosť odstúpenia od zmluvy).

Príklady zmluvných doložiek:

*„Objednávateľ je oprávnený kedykoľvek kontrolovať vykonávanie služby. Ak Objednávateľ zistí, že Dodávateľ vykonal službu v rozpore so svojimi povinnosťami, je Objednávateľ oprávnený dožadovať sa u ktoréhokoľvek vedúceho zamestnanca Dodávateľa odstránenie vzniknutej vady najneskôr do hod. Ak vady Dodávateľ neodstráni, ide o neodstrániteľné vady alebo o opakujúce sa vady, (najmenej ... v priebehu jedného zúčtovacieho obdobia) má Objednávateľ **právo na zľavu** vo výške % z dohodnutej ceny služieb za príslušný mesiac, ktoré sú uvedené v čl. tejto zmluvy.“*

*„V prípade porušenia povinností uvedených v čl. tejto zmluvy sa Dodávateľ zaväzuje zaplatiť Objednávateľovi **zmluvnú pokutu** vo výške EUR (slovom: eur) za každý prípad porušenia danej povinnosti.“*

*„Zmluvná strana je oprávnená **odstúpiť od tejto zmluvy** v prípadoch ustanovených v zákone alebo uvedených v tejto zmluve. Odstúpiť od zmluvy je možné aj z dôvodu zmarenia účelu zmluvy, ktorý je zmluvným stranám známy“.*

2.4. Vyhodnotenie a návrhy na zlepšenie

Proces verejného obstarávania je možné vnímať ako cyklus, teda opakujúci sa proces, ktorý začína identifikovaním potreby a končí poslednou zmluvnou dodávkou a opätovne začína identifikáciou potreby. Z tohto uhla pohľadu je dôležité, aby vyhlasovatelia súťaží každý cyklus vyhodnocovali **priebežne z pohľadu:**

- **Dostatočnej prípravy** procesu verejného obstarávania;
- **Šírky hospodárskej súťaže**, najmä z pohľadu dostatočne dlhej lehoty na predkladanie ponúk;
- **Kvality požadovaných parametrov obstarávaného tovaru a služby;**
- **Kvality dodávky** (dodržiavanie termínov dodania, spôsobu dodania, ekologickej likvidácie obalov, príp. recyklácie a pod.);
- **Kvality plnenia požadovaných sociálnych, environmentálnych a inovatívnych aspektov** (napr. kontrola v prípade požiadavky na periodické odborné preškolenie upratovacieho personálu, používanie presných dávkovacích pomôcok a pod.);
- **Dodržania cenových podmienok** (kontrola správnosti fakturácie, zliav, príp. spätného bonusu a pod.);
- **Námetov a nápadov** na ďalšie zlepšenie v prípade opätovného procesu verejného obstarávania.

Ak je zmluvné plnenie naplánované na niekoľko rokov, tak je nutné, aby vyhlasovateľ súťaže sledoval aj z pohľadu dĺžky trvania zmluvy, a v prípade, že má uzavretú s dodávateľom zmluvu na dobu určitú, **vedel si dostatočne včas pripraviť nové verejné obstarávanie**, ktoré bude zohľadňovať jeho pozitívne a aj negatívne skúsenosti s predchádzajúcim verejným obstarávaním.

Niekoľko rád na záver pre vyhlasovateľa súťaže:

- ✓ **Postupujte v súlade so ZVO;**
- ✓ **Dbajte na kvalitnú prípravu** (poradte sa s vyhlasovateľmi, ktorí už podobné VO realizovali, príp. s odborníkmi, znalcami, nezávislými inštitúciami, zrealizujte si prieskum trhu a využite inštitút PTK);
- ✓ **Vhodne si nastavte zmluvné podmienky, tak aby reflektovali Vaše potreby;**
- ✓ **Skontrolujte si súťažnú dokumentáciu pred zverejnením;**
- ✓ **Použite jednoznačný, úplný, nestranný a nediskriminačný opis predmetu zákazky** (nezužujte hospodársku súťaž parametrami, ktorými väčšina trhu nedisponuje);

- ✓ **Stanovte primerané lehoty** (na PTK, na predkladanie ponúk, na dodanie tovaru, služby, všetko s cieľom mať viac ponúk=širšia súťaž=väčší výber);
- ✓ **Porovnajte a vyhodnocujte ponuky** objektívne (porovnateľné parametre);
- ✓ **Pri nejasnosti požiadajte uchádzača o vysvetlenie ponuky;**
- ✓ **Informujte všetkých uchádzačov o výsledku VO;**
- ✓ **V centrálnom registri zmlúv zverejnite podpísanú zmluvu** (neplatí pre EKS);
- ✓ **Dbajte na kontrolu dohodnutej ceny pri predmete zákazky;**
- ✓ **Splňte si svoje oznamovacie povinnosti;**
- ✓ **Uchovajte dokumentáciu k VO.**

3. Príklady dobrej praxe

Pre lepšiu predstavu Vám v tejto časti metodickéj príručky priblížime ekologický nákup čistiacich prostriedkov a ekologický nákup upratovacích služieb na dvoch praktických príkladoch.

Ekologický nákup čistiacich prostriedkov v meste Gent:

Ako inšpirácia pri nákupe ekologických čistiacich prostriedkov môže slúžiť belgické mesto Gent, ktoré sa v roku 2016 pomocou verejnej súťaže prostredníctvom rámcovej dohody rozhodlo nakúpiť čistiace a leštiace produkty¹². Prvý krok, kde vyhlasovateľ súťaže aplikoval zelené kritérium, bol **názov zákazky**, ktorý znel: „*Rámcová dohoda o poskytovaní čistiacich prostriedkov, **ekologických čistiacich prostriedkov** a rôznych sanitárnych potrieb.*“

V rámci **technickej špecifikácie opisu predmetu** zákazky, ktorá sa použila na 16 skupín čistiacich prostriedkov (od čistiacich prostriedkov na podlahy, čistiacich prostriedkov, toaletného papiera až po mydlá na ruky), museli:

- byť navrhované produkty biologicky odbúrateľné v súlade so smernicami EÚ 73/404 / EHS a 73/405 / EHS¹³;
- dodávané produkty spĺňať kritériá týkajúce sa získania európskej environmentálnej značky pre príslušnú kategóriu výrobkov alebo jej ekvivalentu.

Vyhlasovateľ súťaže požadoval pri **označovaní produktov** to, aby každý výrobok mal zodpovedajúci štítok, ktorý obsahoval pokyny o dávkovaní, informácie o bezpečnosti a kyslosti / zásaditosti (pH). Všetky ponúkané produkty by mali byť vybavené vhodnými pomôckami na dávkovanie. Prázdne obaly by si mal dodávateľ bezplatne vziať späť. Dodávateľ musí poskytnúť dôkazy o tom, že materiál odobratý späť sa počas implementácie zmluvy recykluje.

Zároveň vyhlasovateľ súťaže požadoval **počiatočné školenie** bez ďalších nákladov pre všetkých zamestnancov upratovania v meste Gent (v priestoroch mesta) a zamestnancov ďalších miestnych subjektov nakupujúcich na základe zmluvy, **zameraných na škálu ponúkaných výrobkov** a na **správne používanie**. Školenie sa musí uskutočniť najneskôr do šiestich mesiacov od začiatku zmluvy. Uchádzač mal zabezpečiť, aby sa tieto stretnutia v prípade potreby opakovali (ročne) pre existujúcich zamestnancov alebo ako úvod pre nových zamestnancov (na požiadanie, niekoľkokrát ročne).

¹² Zdroj: https://ec.europa.eu/environment/gpp/pdf/news_alert/Issue70_Case_Study_140_Ghent.pdf

¹³ V súčasnosti uvedené smernice boli nahradené novými smernicami <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/sk/TXT/?uri=CELEX%3A32004R0648>

Pri kritériách na vyhodnotenie ponúk aplikoval vyhlasovateľ súťaže **kritérium ekonomicky najvýhodnejšej ponuky** v pomere **70 % cena a 30 % udržateľnosť**, ktorú ešte rozčlenil na tri samostatné podzložky, pričom za každú podzložku bolo možné získať max. 10 bodov. Tieto tri podzložky pozostávali z:

a) **Udržateľná doprava** - emisie CO2 vozového parku (max. 10 bodov)

Vyhlasovateľ súťaže požadoval, aby dodávky tovaru boli realizované výlučne vozidlami, ktoré spĺňajú minimálnu emisnú normu **EURO 5 alebo vyššiu** (vrátane EURO 6, hybridu, elektrického pohonu, stlačeného zemného plynu (CNG) atď.);

b) **Udržateľné nakladanie s odpadom** (max. 10 bodov)

V tejto časti vyhlasovateľ súťaže požadoval predchádzať tvorbe odpadu jeho maximálnym obmedzením alebo opätovným použitím. V prípade vzniku odpadu požadoval použitie udržateľného procesu s dôrazom na recykláciu;

c) **Udržateľnosť** - Ostatné prvky / návrhy týkajúce sa inovatívnych a udržateľných riešení, výrobkov, služieb atď. (max. 10 bodov)

Jedinou požiadavkou vyhlasovateľa súťaže bolo, aby tieto prvky / návrhy, neboli súčasťou „budúcich“ činností, ale musia byť priamo relevantné pre plnenie zmluvy s mestom Gent. Za každý prvok / návrh inovatívnej akcie / produktu / služby sa udelí jeden bod.

Výsledkom takto nastaveného procesu verejného obstarávania bolo, že na plnení zákazky sa podieľali výlučne vozidlá s emisnou normou **EURO 6**. Pokiaľ ide o udržateľné nakladanie s odpadom, na dodávané produkty sa používajú obaly z **85% recyklovanej lepenky**; plastové fľaše vyrobené z **polyetylénu s vysokou hustotou (PEHD)** - polyetylénového termoplastu vyrobeného z ropy - **sú 100 % recyklovateľné**, na rozdiel od **PET fliaš**. Nakoniec v poslednej časti týkajúcej sa udržateľnosti z hľadiska navrhnutých inovatívnych riešení bol zavedený **plne automatický inteligentný systém dávkovania**. Zariadenie sleduje rôzne parametre ako je teplota, keď je čistiaci prostriedok prázdny, atď. Týmto systémom sa podarilo znížiť spotrebu elektrickej energie, vody a odpadu.

Zabezpečenie ekologických upratovacích služieb v objektoch Ministerstva práce a sociálnych vecí ČR:

Ďalší z inšpiratívnych príkladov pochádza od našich susedov spoza rieky Moravy. V tomto prípade bolo vyhlasovateľom súťaže **Ministerstvo práce a sociálnych vecí ČR**, ktoré v roku 2014 vyhlásilo verejnú súťaž na nadlimitnú zákazku formou rámcovej dohody s názvom: "*Zabezpečenie ekologických upratovacích služieb v objektoch Ministerstva práce a sociálnych vecí ČR*¹⁴." Obdobne ako v prvom prípade, aj v tomto vyhlasovateľ súťaže informoval trh o tom, že chce „nakupovať ekologicky“ už v samotnom **názve zákazky**.

¹⁴ Zdroj: https://sovz.cz/wp-content/uploads/2017/06/sovz_case_studies_mpsv_uklid_170626.pdf

Špecifikum tohto verejného obstarávania bolo v spojení **sociálneho a environmentálneho** hľadiska do procesu obstarávania. Sociálny aspekt pozostával z požiadavky vyhlasovateľa súťaže na zamestnanie najmenej 2 osôb z cieľovej **skupiny dlhodobo nezamestnaných** a environmentálny aspekt spočíval v požiadavke **výkonu upratovacích služieb, použítí čistiacich prostriedkov a dodávky spotrebného materiálu ekologicky šetrne**. Obe požiadavky mali formu osobitnej podmienky plnenia a dodávateľia s ňou boli oboznámení od začiatku procesu verejného obstarávania.

V rámci prípravy verejného obstarávania **Ministerstvo práce a sociálnych vecí ČR** konzultovalo zapracovanie požiadavky na ekologicky šetrné postupy pri upratovacích službách, ekologicky šetrné a zdravotne nezávadné čistiace prostriedky a spotrebný materiál s odborníkmi, ktorý pomohli vymedziť **definíciu ekologicky šetrných upratovacích služieb**, ktorá je citovaná v úvode tohto dokumentu. Práve takýto postup pomohol hmatateľnejšie uchopiť danú problematiku.

V rámci osobitných zmluvných podmienok požadoval vyhlasovateľ súťaže pri plnení zákazky, v súlade s definíciou ekologických upratovacích služieb, používať vždy, keď to je možné, ekologicky šetrné postupy pri upratovaní a takisto, aby všetky použité čistiace prostriedky a spotrebný materiál boli ekologické a zdravotne nezávadné. Všetky čistiace prostriedky a dodávaný spotrebný materiál museli **spĺňať kritériá environmentálnej značky EÚ** (EÚ kvetina) alebo pomocou **ochranej známky Ekologicky šetrný výrobok** pre danú produktovú skupinu. Splnenie týchto požiadaviek bolo možné preukázať aj iným vhodným spôsobom ako vyššie uvedenými ekoznačkami. Overovanie a kontrola zo strany vyhlasovateľa súťaže prebiehalo **priebežne počas doby trvania zmluvy** formou **denníka Upratovacích služieb** – knihy reklamácií, kde mal vyhlasovateľ súťaže právo požadovať odstrániť vzniknutý nedostatok, resp. v prípade nesplnenia požiadavky na odstránenie nedostatku mal právo žiadať **zľavu z fakturovanej sumy**. V prípade nesplnenia akejkoľvek zmluvnej povinnosti zo strany dodávateľa mal vyhlasovateľ súťaže právo požadovať úhradu **zmluvnej pokuty** ako paušalizovanej náhrady vzniknutej škody.

Zdroje a užitočné odkazy

- Environmentálne charakteristiky pre zelené verejné obstarávanie – Čistiace prostriedky a upratovacie služby (interiérové)
Metodika pre produktové skupiny zelené VO - čistiace prostriedky a upratovacie služby
- Metodika zeleného verejného obstarávania a Metodika zadávania zákaziek – 4.verzia
- Rozhodnutie Komisie (EÚ) 2017/1217 z 23. júna 2017, ktorým sa stanovujú kritériá udeľovania environmentálnej značky EÚ čistiacim prostriedkom na tvrdé povrchy <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=CELEX:32017D1217&qid=1612795253106&from=SK>
- Rozhodnutie Komisie (EÚ) 2019/70 z 11.januára 2019, ktorým sa stanovujú kritériá environmentálnej značky EÚ pre grafický a tissue papier a výrobky z tissue papiera <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/HTML/?uri=CELEX:32019D0070&qid=1614092857035&from=SK>
- Revision of EU Green Public Procurement Criteria for Indoor Cleaning Services
Technical Report
https://ec.europa.eu/environment/gpp/pdf/tbr/181113_jrc113795_gpp_cleaning_services_tr_final.pdf
- Rozhodnutie komisie (EÚ) z 9. decembra 2014, ktorým sa stanovujú ekologické kritériá udeľovania environmentálnej značky EÚ zmývateľným kozmetickým výrobkom <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/HTML/?uri=CELEX:32014D0893&from=CS>
- Zákon č. 343/2015 Z.z. o verejnom obstarávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a vyhláška ÚVO k finančným limitom
- Zelené nakupovanie! Príručka zeleného verejného obstarávania 3. vydanie https://ec.europa.eu/environment/gpp/pdf/handbook_2016_sk.pdf
- Zajištění ekologického úklidu v objektech MPSV, s.4
https://sovz.cz/wp-content/uploads/2017/06/sovz_case_studies_mpsv_uklid_170626.pdf
- Usmernenie k verejnému obstarávaniu pre odborníkov z praxe február 2018 o predchádzaní najbežnejším chybám v rámci projektov financovaných z európskych štrukturálnych a investičných fondov
https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/guides/public_procurement/2018/guidance_public_procurement_2018_sk.pdf
- Ministerstvo hospodárstva – Centrum pre chemické látky a prípravky
<https://www.economy.gov.sk/obchod/centrum-pre-chemicke-latky-a-pripravky/chemikalie-1/detergenty/uvod>
<http://www.cchl.p.sk/pages/cko/cko29.html>

- Zelené nakupovanie čistiacich produktov Belgicko
https://ec.europa.eu/environment/gpp/pdf/news_alert/Issue70_Case_Study_140_Ghent.pdf
- Webová stránka Slovenskej agentúry životného prostredia
<https://www.sazp.sk/>
- Webová stránka Enviroportálu Slovenskej agentúry životného prostredia
<https://www.enviroportal.sk/>
- Zelená prehliadka rakúskej environmentálnej značky k ekologickému čisteniu
<https://www.umweltzeichen.at/de/produkte/green-clean>
- Nariadenie REACH
<https://echa.europa.eu/sk/regulations/reach/registration>
- Ministerstvo životního prostředí ČR – environmentálne označovanie, šetrná verejná správa
https://www.mzp.cz/cz/environmentalni_znaceni
https://www.mzp.cz/cz/setrna_verejna_sprava
- Stránka MPSV ČR k Spoločensky zodpovednému verejnému zadávaniu – Technický štandard upratovacích služieb Centrálny nákup štátu Ministerstvo financií ČR
<https://www.sovz.cz/praxe/standard-uklidovych-sluzeb-centralni-nakup-statu-ministerstvo-financi/>
https://sovz.cz/wp-content/uploads/2019/06/smart_standard_2019-03-04_standard-na-uklidove-sluzby.pdf
https://sovz.cz/wp-content/uploads/2017/07/t3_textace-do-zd.pdf
- Dokument Európskej komisie - Kritériá zeleného verejného obstarávania EÚ pre interiérové upratovacie služby
https://ec.europa.eu/environment/gpp/pdf/toolkit/cleaning_product/sk.pdf
- Rozumieme logám a symbolom? Dokument SAZP – Eko značky
<https://www.sazp.sk/app/cmsFile.php?disposition=i&ID=391>
- Príručka používateľa environmentálnej značky EÚ
https://ec.europa.eu/environment/ecolabel/documents/user_manual/sk.pdf
- Environmentálne označovanie a environmentálne kritéria na produkty
<https://www.sazp.sk/zivotne-prostredie/environmentalne-manazerstvo/environmentalne-oznacovanie-produktov/environmentalne-kriteria-na-produkty.html>
- Environmentálna značka EU – Ecolabel
<https://www.sazp.sk/zivotne-prostredie/environmentalne-manazerstvo/environmentalne-oznacovanie-produktov/environmentalna-znacka-eu.html>